

HOZENÍ DO REALITY (Zážitky z praxe)

Petr Holánek

Studuji poslední ročník Pedagogické fakulty UP v Olomouci, učitelství českého jazyka a občanské výchovy pro 2. stupeň základních škol. V říjnu jsem stejně jako mých pár spolužáků a množství spolužaček podstoupil druhou souvislou praxi. Rozhodl jsem se, že se s vámi podělím o mé zkušenosti.

Tato praxe mohla probíhat v místě bydliště, a protože doma je doma, uvítal jsem to. Po zkušenosti z velké sídlištní školy v Olomouci jsem se domníval, že mě už nic nepřekvapí, ale to jsem se mýlil.

Nejprve něco o škole. Základní škola ve Velké Bíteši vyučuje žáky jak na prvním, tak na druhém stupni. Tvoří jí dvě budovy, jedna byla postavena v roce 1901 (zde je první stupeň), druhá stojí od roku 1995 (druhý stupeň). Při svém otevření byla škola celkem dobře vybavena. V každé učebně se pyšní televizory, v odborných učebnách nechybí meotary a kamery, které se dají napojit i na mikroskop. Na zdech ve třídách visí množství nástěnek. Třídy jsou malé, a proto skříňky, které znepříjemňovaly život žákům i učitelům, byly dány pryč, a tak se alespoň trochu opticky zvětšily. Učebnice, encyklopedie nebo slovníky ve třídách schází. Ve většině kabinetů mohou učitelé využívat počítače s internetem a multimediálními pomůckami. Knihovna je sice slušně vybavená, ale vzhledem k situaci ve školství nezbyvá na nákup nových knih mnoho prostředků. S přípravou rámcově vzdělávacího programu si také nikdo hlavu neláme, ještě nebyly vytvořeny ani týmy ani jejich vedení. Učitelé jsou vesměs skeptičtí. Někteří už učí pomocí prožitkových metod a projektů a nedomnívají se, že RVP ZV něco výrazněji změní nebo zlepší.

Každý předmět (své aprobece) jsem měl u jiné paní učitelky, český jazyk jsem učil v osmých třídách, občanskou výchovu v jedné osmé a v šestých.

Nejdříve se zmíním o hodinách českého jazyka. Učil jsem mluvnici, sloh i literaturu. Škola používala klasické přetížené konzervativní učebnice typu Styblik, což mě nepřekvapilo. Problémem se stávalo i kopírování, protože se vázalo na předem stanovený počet kopií na každého učitele, a já nechtěl mé paní učitelce přivodit finanční starosti. Nastoupila improvizace a kreativita. Práce s učebnicí i s nakopírovanými texty. Učit stejně učivo v paralelních třídách je zajímavé a poučné. Při opakování nebo při skupinové práci jedni reagovali

a diskutovali, což mě těšilo, zatímco druzí usínali a přes veškerou moji snahu neodpovídali na základní otázky. Občas se nade mnou slitovala jedna žačka, jež se přihlásila a odpovídala. Alespoň někdo.

Lépe se mi dařilo v hodinách slohu. Paní učitelka trénovala s dětmi rétoriku, tak jsem v tom pokračoval. Žáci si vždy připravili dvouminutové vyprávění na určité téma a prezentovali ho před spolužáky. Podařilo se mi dodat odvalu i motivaci některým nesmělým nebo méně aktivním žákům. Jejich radost a pohledy plné vděčnosti pro mne byly tou největší odměnou. Ne vždy se vše podařilo. Někteří jednotlivci se nechali raději „odměnit“ pětkou, než by se o cokoli pokusili. Ale co dělat? Ani příště se nepřihlásili na opravu. Prohra. Před povídáním jsme trénovali mluvidla různými jazykolamy (pštros s pštrosicí a pštrosáčaty šli do pštrosáčárny apod.). Mělo to velký úspěch. I pan učitel musel prokázat své schopnosti – jeden žák mě vyzkoušel na slovo „nejkulaťou-linkatější“, které jsem naštěstí znal, a má autorita nezeslábla. Doporučuji pracovat i s diktafonem. Je to výborná pomůcka pro rozvoj a kultivaci mluveného projevu. Žáci se zabaví, chtějí se slyšet, neruší. Když mluvili na téma volný čas, dozvěděl jsem se zajímavé věci. Například že po škole jdou do parku a schovají se do listí. Tam čekají a „bafají“ na lidi. Někteří se zasmějí, jiní jim vynadají a už dostali i pár facek. Holt, každý preferujeme jiné zájmy!

A literatura? Tu jsem měl jen jednu hodinu a v jedné odučené hodině se nedají dělat zázraky. Rozhodl jsem se pro metodu kritického myšlení – s ukázkou z Dekameronu jsem pracoval pomocí evokace (navození dobové atmosféry), uvědomění si (zamyšlení nad lakotou) a reflexe (vytvoření kostry příběhu, proč hrdinové postupovali tak, jak postupovali, co by oni dělali na jejich místě atd.), která se setkala s úspěchem, protože s ní žáci pracovali poprvé a překvapila je. Úvodní motivace je správně aktivizovala a nabudila, zapojovali se do diskuse o textu, prezentovali své názory. Tuto hodinu jsem hodnotil jako jednu ze dvou nejúspěšnějších. Přesto mě ostatní hodiny českého jazyka přesvědčily, že o učení toho vím málo a ani hodiny didaktik a různých přidružených předmětů mi nedaly to hlavní – praxi a tzv. „know-how“, tedy jak na to.

Nyní k občanské výchově. Ta mě baví již od základní školy a vždy jsem si říkal, že ji chci učit jinak, netradičně, ne jen „teoretizování“ a „biflování“. Praxe mi to umožnila. Hodina měla mít určitou strukturu, na kterou jsem samozřejmě nemohl rezignovat, ale nebál jsem se i experimentovat. S šestáky jsme probírali město a jeho vedení. V jedné hodině jsme si to vysvětlili teoreticky formou řízené diskuse, ale další hodinu jsem zaměřil prakticky. Ukázal jsem jim, jak to funguje v zastupitelstvu, tzn. systém hlasování, udělování slova a argumentace.

Navrhl jsem jim k promyšlení dvě možnosti městské investice – výstavba krytého bazénu nebo zastřešení zimního stadionu – tedy problém, který se v našem městě řešil před šesti lety (žáci měli přemýšlet, kterou z investic by zvolili, dokázat svá rozhodnutí zdůvodnit a učit se reagovat na protiargumenty). Pomohla nám tzv. čára rozhodnutí. Tuto metodu jsem vyzkoušel ve dvou třídách. Děti argumentovaly mnohdy zajímavě, např. argumenty typu plavky jsou levnější než brusle nás všechny pobavily. Žáci se hlásili, byli mnohem disciplinovanější než naše zastupitelstvo, na které jsem se byl týden předtím podívat, chtěli říct svůj názor. To mě velice potěšilo, že i děti, pokud se jim dá možnost, umí mluvit a obhajovat svůj postoj. V obou třídách si žáci odhlasovali krytý bazén, což je jistě nejen jejich touha, bohužel v realitě to dopadlo opačně. Toto byla druhá hodina, ze které jsem měl dobrý pocit.

V osmé třídě jsme se zabývali emocemi. Začali jsme formou řízené diskuse. Někteří žáci si neodpustili průpovídky, které způsobily několikerou salvu smíchu, které jsem se obtížně bránil i já. Hodina pokračovala dramatizací. Velice se povedla scénka matka – dcera, jejich hádka. Ve finále ztvárnili hysterii tak přesvědčivě, že by se za ně nestyděli ani v Národním divadle. Následovala „hra na agresi“ – přepadení v parku. Představili to tak naturalisticky, až jsem je musel od sebe oddělovat. Ulevilo se mi, když jsem se dozvěděl, že se takhle „škádlí“ normálně. Přesto jsem se v této chvíli pěkně zapotil.

Seznámení s mnohými metodami a formami práce na fakultě mi nezaručovalo absolutní jistotu a rozhodně nenahradilo zkušenosti získané praxí. Při probírání typů osobností mě zachránila všeobecná znalost reality show Vyvolení, na které se daly dané charakterové vlastnosti krásně ukázat. Celkově jsem měl z praxe dobrý pocit, což umocňovaly projevy některých žáků, kteří navrhovali, abych šel učit místo jejich paní učitelky. Vzhledem k tomu, že ona v tu chvíli stala za mnou, to nebylo moc taktické, ale vzala to s klidem a nadhledem.

Tato praxe mi ukázala jasný rozdíl mezi teorií a tím, když člověk učí v „reálu“. Obdivuji všechny učitele, kteří u tohoto nesmírně náročného, ale zároveň krásného povolání zůstávají. Přejí všem učitelům i studentům pedagogiky, aby dokázali děti zaujmout, předat jim vědomosti i dovednosti, aby si získali jejich důvěru a úspěšně řešili všechny problémy, včetně výchovných.

Přes veškeré nesnáze, které jsem na praxi potkal, chci příští rok začít pracovat ve školství. Nevím, zda budu mít dostatek síly a trpělivosti, abych tam vydržel, ale chci to zkusit.